

REAGOWANIE NA CZĘSTE ARGUMENTY

Publikacja ta przeznaczona jest dla nauczycieli/ek i edukatorów/ek jako wsparcie podczas dyskusji związanych z edukacją globalną, gdy pojawiają się argumenty, na które ciężko nam szybko znaleźć odpowiedź. Jest zaprojektowana tak, aby była użyteczna i zawsze pod ręką, np. w kalendarzach lub na biurku. Opisane reakcje należy traktować jako propozycje, a nie jedyne możliwe strategie.

Przystępując do wyrażenia i dyskusji z osobą uczestniczącą w zajęciach, warto założyć, że wypowiadając określony komunikat, miała ona dobre intencje, a jej argumenty wynikały np. z nadmiaru informacji o świecie i nieumiejętności ich wykrzestania. Potrzeba więc naszego gościa (a nie negatywnej oceny), tak aby uczniowie i uczennice mogli sobie tę rzeczywistość uporządkować.

Argumenty te mogą być też przejawem światopoglądu osoby mówiącej lub bezrefleksyjnie powielanej opinii zasklejanej

od rodziny lub przyjaciół. W obu tych przypadkach mało prawdopodobne jest, aby osoba pod wpływem innej różnorodnej kawkiczy zmieniała swoją narrację o świecie.

Długo osoba prowadząca nie powinna przekonywać do własnego zdania, tylko przede wszystkim wzbudzać refleksję, która doprowadzi minowo może zaowocować zmianą postaw.

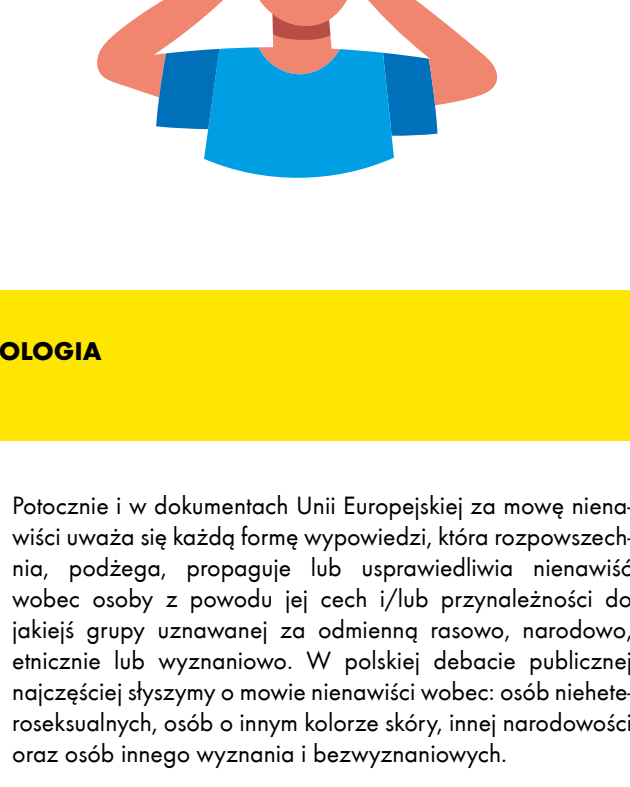
POPRAWNOŚĆ POLITYCZNA TO CENZURA

„Przez poprawność polityczną nie już teraz nie można powiedzieć”

„To już naprawdę przesada, o niczym nie można już żartować”

Osoba wypowiadająca taki argument rozumie poprawność polityczną jako zespół skodyfikowanych zakazów i nakazów dotyczących tego, jak trzeba lub nie można mówić. Jako coś narzuconego oraz jako zagrożenie dla wolności słowa. Tymczasem poprawność polityczna opiera się na wyborze danej osoby, tego, czy chcemy być uprzejmi i przydatni dla innych, czy szanujemy ich uczucia. Często zarzut taki przynosi wagę z mówienia o dyskryminacji innych osób na koncentrowanie się na zagrożeniu wolności wypowiadającego. W ten sposób przestajemy zajmować się sytuacją, o której pierwotnie była mowa.

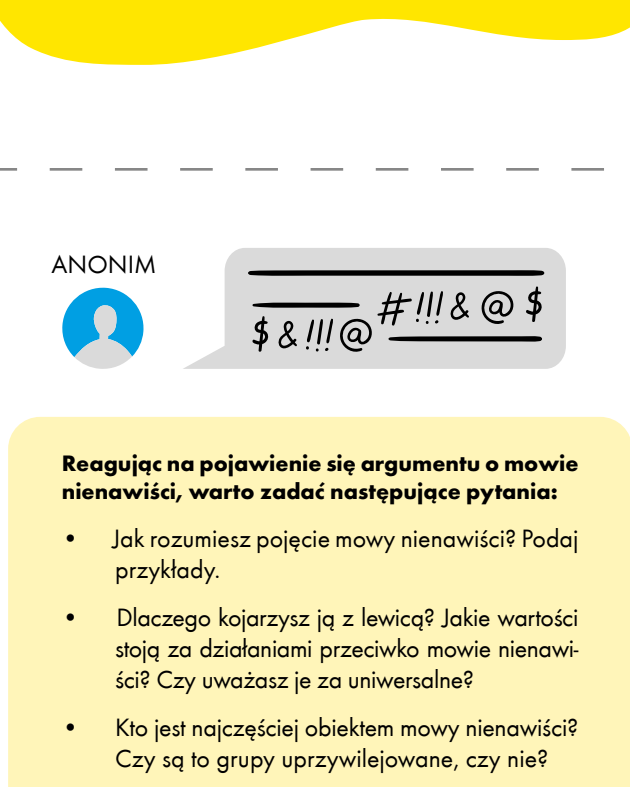
Termin poprawność polityczna odnosi się do dawnego znaczenia przymiotnika polityczny, czyli dobrze wychowany, zgodny z zasadami dobrego wychowania. To sposób, w jaki posługujemy się językiem w komunikacji publicznej po to, aby poprawić jej jakość i mówić o innych osobach z szacunkiem i empatią. To mówienie tak, aby nie naruszyć godności drugiego człowieka. Mówienie w sposób poprawny politycznie jest już zachowywanie się zgodnie z zasadami dobrego wychowania.

Reagując na pojawienie się argumentu o poprawności politycznej, warto zadać następujące pytania:

- Jak rozumiesz pojęcie poprawności politycznej? Wyjaśnij na przykładzie: upośledzony/a, opóźniony/a w rozwoju, nienormalny/a, psychiczny/a, psychol/ka a osoba z zaburzeniem psychicznym, osoba z zaburzeniem sprawności intelektualnej, osoba w kryzysie psychicznym
- Dłaczego ten żart jest śmieszny? Z kogo/czego tak naprawdę żartujesz? A może kogoś krzywdzisz, opowiadając ten żart?
- Dłaczego ważne jest dla Ciebie, aby nazywać to poprawnością polityczną? Jak inaczej takie zachowanie może być nazwane?

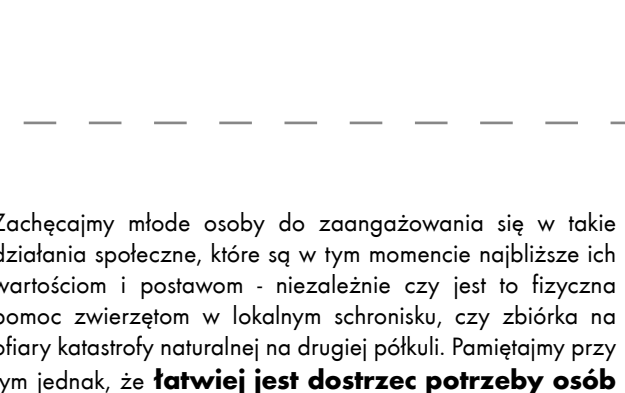
Podaj kilka przykładów wyrażań, które Twoim zdaniem są i nie są poprawne politycznie. Uzasadnij dlaczego.

MOWA NENAWIŚCI TO LEWICOWA PROPAGANDA/IDEOLOGIA

Mowa nienawiści to zjawisko bezspornie złe, bez względu na to, po której stronie sporu politycznego się pojawia. Osoby uczestniczące mogą kojarzyć mowę nienawiści z poglądami politycznymi, z osobami i grupami o poglądach lewicowych (partie polityczne, osoby LGBT+ organizacje pozarządowe propagujące tematy równościowe), jednak zjawisko mowy nienawiści jest niezależne od przekonań politycznych.

Konstytucja RP zapewnia każdemu ochronę przed skutkami mowy nienawiści, a także przez organizację i instytucje opowiadające się za uniwersalnymi wartościami ludzkimi, takimi jak godność i szanowanie człowieka, dobro i sprawiedliwość. Osoby posługujące się mową nienawiści mogą być pociągnięte do odpowiedzialności karnej i cywilnej za swoje słowa.

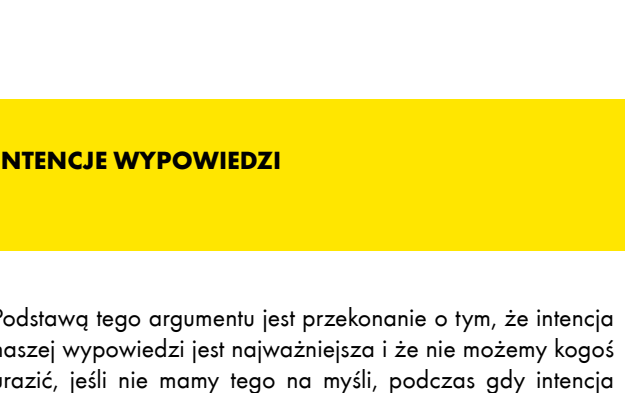
Połączenie i w dokumentach Unii Europejskiej za mowę nienawiści uważa się każdą formę wypowiedzi, która rozpowszechnia, podżega, propaguje lub sprzyja nienawiści wobec osoby z powodu jej cech i/lub przynależności do jakiejś grupy uznawanej za admienną rasowo, narodowo, etnicznie lub wyznaniowo. W polskiej debacie publicznej najczęściej słyszemy o mowie nienawiści wobec: osób nieheteroseksualnych, osób o innym kolorze skóry, innej narodowości oraz osób innego wyznania i bezwyznaniowych.

Mowa nienawiści nie jest związana z wolnością słowa w rozumieniu wolności do wypowiadania wszystkiego, co się myśli. Jest natomiast związana z wolnością od słów, których nigdy nie chcieliśmy usłyszeć o sobie.

Nie mamy wolności do wyrażania agresywnych i nienawistnych słów o innych ludziach na tej samej zasadzie, jak nie mamy prawa naruszać ich nietykalności cielesnej.

Przeciwstawianie mowie nienawiści nie jest ideologią, tylko zapobieganiem przestępstwom i łamaniu prawa oraz budowaniem zrozumienia i współpracy. **Z pogardą dla innych ludzi powinniśmy wyrażać wszystkie, bez względu na poglądy polityczne.** Mowa nienawiści wobec innej grupy społecznej tworzy pierwszy poziom piramidy nienawiści Allporta, obrażający kolejne stadia wyodrębniając różnicę między zaistnieniem mowy nienawiści (negatywnych komentarzy) a zabójstwem jednostki i/lub eksterminacją całej grupy.

Im większy jest kontakt z mową nienawiści w otoczeniu, tym bardziej ludzie się ją now oswajają, przestając postrzegać mowę nienawiści jako poważne zagrożenie. Stąd szczególnie ważne jest, aby nie pozwalać na oswajanie młodych osób z takimi wypowiedziami.

ANONIM

Reagując na pojawienie się argumentu o mowie nienawiści, warto zadać następujące pytania:

- Jak rozumiesz pojęcie mowy nienawiści? Podaj przykład.
- Dłaczego kojarzysz ją z lewicą? Jakie wartości stoją za działaniami przeciwko mowie nienawiści? Czy uważasz, że są uniwersalne?
- Kto jest najczęściej obiektem mowy nienawiści? Czy tak ją grupujemy i wyrażamy, czy nie?
- Jakie konsekwencje prawne można ponieść, posługując się mową nienawiści w Polsce?
- Czy publiczne głoszenie nienawiści wobec konkretnych osób/grup osób można w jakiś sposób usprawiedliwić?

NAJPIERW PROBLEMY W POLSCE

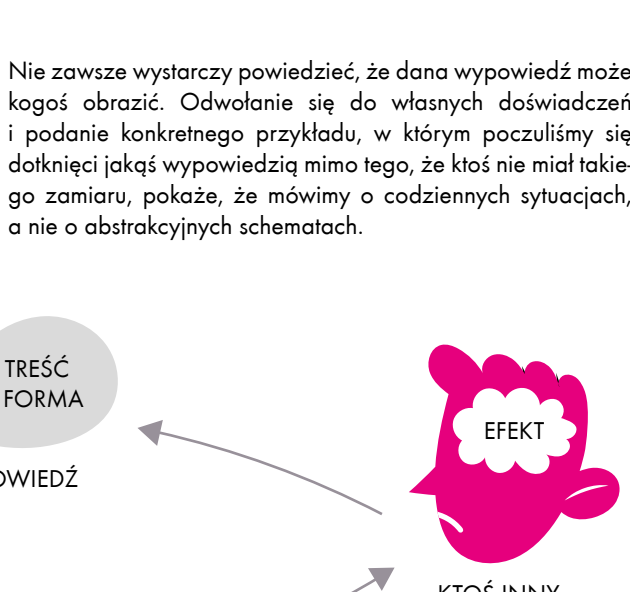
Gdy uczniowie i uczennice nazywają innych biednymi, zazwyczaj posługując się potoczny definicją biedny. Bycie biednym w myśleniu potocznym oznacza brak środków materialnych, co wiąże się z posiadaniem niskiego statusu ekonomicznego. Bieda jest jednak zjawiskiem złożonym. Jest to efekt ograniczenia lub uniemożliwienia dostępu do środków i do przywilejów społecznych osobom, grupom osób, instytucjom, regionom lub państwom przez tych, którzy mają najlepszy dostęp do środków i przywilejów społecznych na świecie.

Bieda i ubóstwo, w różnej skali, są obecne we wszystkich rejonach świata (również w Polsce). Warto jednak zdawać sobie sprawę ze skali skrajnego ubóstwa w różnych częściach świata. Mieszkając w Europie, choć nie chcąc, jesteśmy częścią globalnej Północy, czyli uprzywilejowanej części ludzkości. Nasz dobrobyt jest bezpośrednio związany z biedą w krajach globalnego Południa. Możemy się czuć winni elektroniki tylko dlatego, że gdzieś indziej ludzie pracują w warunkach łamiących prawa człowieka. Stać nas na szybką modę (fast fashion) tylko dlatego, że gdzieś tam na głodowe penię osób żyjących nie ubrania.

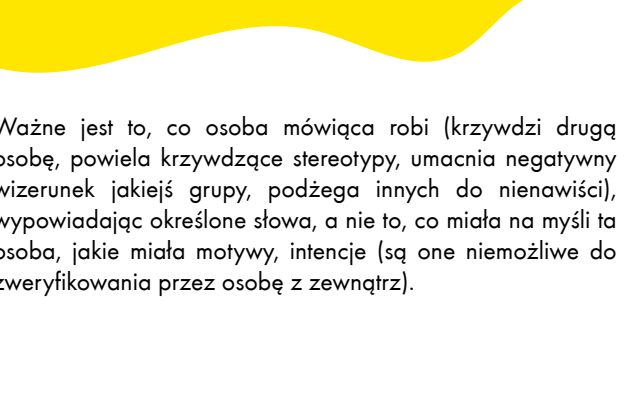
Bezinteresowne udzielenie pomocy finansowej lub materialnej potrzebującym to działanie społeczeństw uznawanych za bogate. Według raportów systemów monitorujących finanse narodowe Polska jest krajem bogatym. Jednak pod względem wielkości udzielania pomocy w stosunku do wielkości gospo-

darki wciąż nie wypadamy najlepiej - zajmujemy 27. miejsce na 29 państw należących do Komitetu Pomocy Rozwojowej OECD [2017].

Idea solidarności wobec wszystkich ludzi na świecie, czyli dostrzeżenie w innych ludziach bliskich nam osób, jest postawą promowaną przez edukację globalną. W Polsce istnieje wiele organizacji pozarządowych zajmujących się udzielaniem pomocy. Część z nich skupia się na mieszkających/kach określonej dzielnicy/miasta, a inne na osobach zamieszkujących dany kraj, czy region świata. Nie powinniśmy postrzegać tych działań jako konkurencyjnych.

Zachęcamy młode osoby do zaangażowania się w takie działania społeczne, które są w tym momencie najbliższe ich wartościom i postawom - niezależnie czy jest to fizyczna pomoc zwierzętom w lokalnym schronisku, czy zbierka na oliwy katastrofy naturalnej do drugiej półkuli. Pamiętajmy przy tym, że **łatwiej jest dostarczyć potrzeby osób mieszkających blisko nas, a wraziłoby na globalne niesprawiedliwości to coś, co przychodzi do świadomości globalnych powiązań.** Dlatego tak ważnym jest, aby wprowadzać do szkół działania z zakresu edukacji globalnej, które będą wykorzystywać te powiązania osobom uczestniczącym w zajęciach.

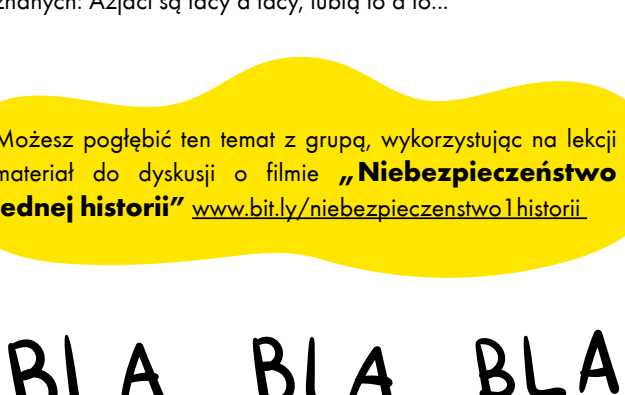

„Najpierw pomóżmy w Polsce, zanim zaczniemy się interesować innymi”

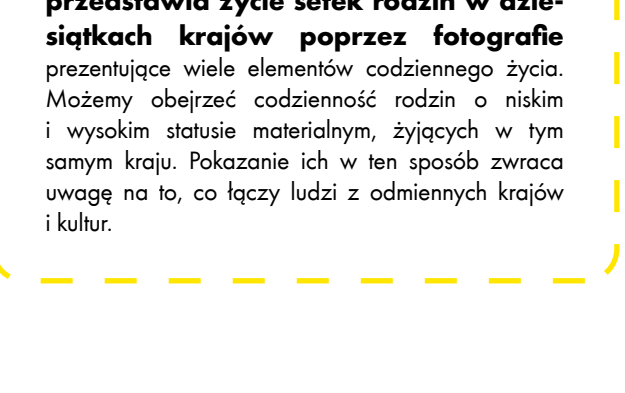
„U nas też są biedni ludzie”

INTENCJE WYPOWIEDZI

Podstawą tego argumentu jest przekonanie o tym, że intencja naszej wypowiedzi jest najważniejsza i że nie możemy kogoś obrazić, jeśli nie mamy tego na myśli, podczas gdy intencja wypowiedzi to tylko jeden z elementów naszej wypowiedzi. Możemy mieć dobre lub złe intencje. Jednak oprócz osoby mówiącej, która kieruje się określonymi zamiarami (intencją), wpływ na znaczenie tego, co mówimy, ma przede wszystkim odbiorca - jego myśli i odczucia (efekt) mówienia i/lub osoby, których potencjalnie taka wypowiedź również mogłaby dotyczyć, np. osoba pochodzenia raskiego w klasie nie czuje się komfortowo, gdy ktoś powie: mój młodszy brat znów wyjechał do rodziców na wakacje.

Zawsze zakładaj dobre intencje osoby mówiącej i pokazuj inną strategię mówienia, którą możesz wypracować, aby w sytuacji. Upominając osobę wypowiadającą się z wielką pewnością i postawą, niezależnie czy jest to fizyczna pomoc zwierzętom w lokalnym schronisku, czy zbierka na oliwy katastrofy naturalnej do drugiej półkuli. Pamiętajmy przy tym, że **łatwiej jest dostarczyć potrzeby osób mieszkających blisko nas, a wraziłoby na globalne niesprawiedliwości to coś, co przychodzi do świadomości globalnych powiązań.** Dlatego tak ważnym jest, aby wprowadzać do szkół działania z zakresu edukacji globalnej, które będą wykorzystywać te powiązania osobom uczestniczącym w zajęciach.

Reagując na pojawienie się argumentu o pomianiu, warto zadać następujące pytania:

- Jakim i z czym kojarzysz Ci się słowo bieda? Co masz na myśli, gdy mówisz biedni ludzie? Kto jest odpowiedzialny za to, że istnieją kraje, które są biedniejsze niż Polska?
- Jakie sytuacje powodują, że ludzie potrzebują pomocy z zewnątrz? W jakich sytuacjach Polacy i Polki otrzymywali pomoc z zewnątrz?
- Czy pomaganie jednej grupie wyklucza pomaganie innym?
- Czy każdy kraj ma takie same możliwości rozwiązywania problemów społecznych?
- Co by się stało, gdyby wszyscy myśleli „Najpierw zajmijmy się problemami w swoim kraju”?

NIEBIEZPIECZYSTWO JEDNEJ HISTORII

Historie, które słyszymy od innych ludzi, wpływają na to, jak postrzegamy otaczający nas świat. Narracje o znowu, nam opowiedziane, w zależności od tego, kto komu je opowiada, gdzie, kiedy i w jakich okolicznościach. Stycznają z wieloma punktami naszej otoczenia nasze myślenie, używając empatii i sprawia, że pozmieniamy rzeczywistość taką, jaką naprawdę jest.

Jednak **im mniejszą wiedzę mamy na dany temat, tym bardziej jesteśmy skłonni trzymać się jednej opinii o nim, pomijając całe spektrum różnych punktów widzenia.** Im mniej mamy wiedzy, tym bardziej jesteśmy skłonni trzymać się jednej opinii o nim, pomijając całe spektrum różnych punktów widzenia. Im mniej mamy wiedzy, tym bardziej jesteśmy skłonni trzymać się jednej opinii o nim, pomijając całe spektrum różnych punktów widzenia.

Nie jesteśmy w stanie w jednym słowie lub zdaniu odpowiedzieć na pytanie: Jacy są Polacy/Polki, ale bez problemu przychodzi nam generalizować, do czegoś, co jest mało nam znanych: Azjaci są tacy i tacy, lubię to i to...

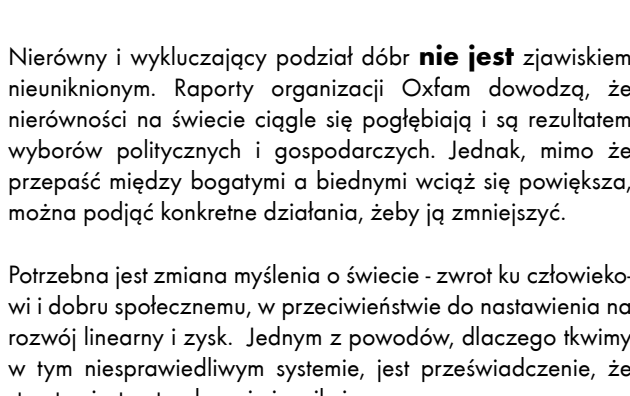
Możesz pogłębić ten temat z grupą, wykorzystując na lekcji materiał do dyskusji o filmie **„Niebezpieczeństwo jednej historii”** www.btl.ly/niebezpieczenstwo_jednej_historii

BLA BLA BLA

„Byłem na wakacjach w Paryżu i widziałem...”

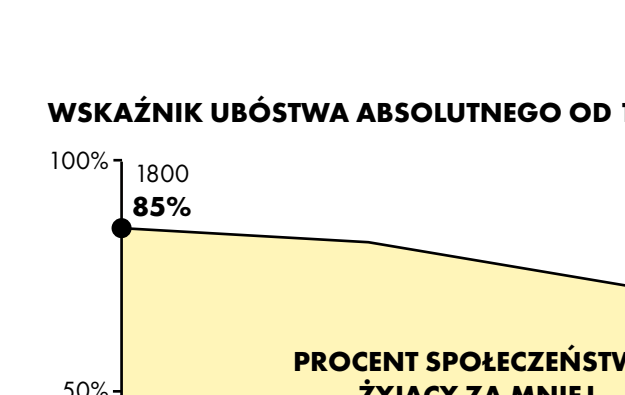
„Mój wujek mieszka w Anglii i mówił mi, że...”

Wyobraź sobie, że osoba z zagranicy przyjeżdża na staż do małego miasteczka w Polsce. W tym samym czasie druga osoba odbywała staż w Warszawie. Po kilku miesiącach przyjeżdża do naszego miasteczka i opowiada o swoich doświadczeniach. Będzie im niezwykle trudno ustalić wspólny obraz Polski jako kraju, ponieważ doświadczyli bardzo różnych rzeczy. Obie ich historie są prawdziwe, jednak dopiero zestawienie ich z sobą, pokazuje nam pełniejszy (ale wciąż niekompletny) obraz tego, jak żyje się w Polsce.

Jako pogłębienie tematu może też służyć praca ze stronką: www.gapminder.org/dollarstreet.

Dollarstreet to projekt fundacji Gapminder, który przedstawia życie setek rodzin w różnych częściach świata. Możemy obserwować codzienną codzienność rodzin o niskim i wysokim statusie materialnym, żyjących w tym samym kraju. Pokazanie ich w ten sposób wzbudza uwagę na to, co łączą ludzi z odmiennych krajów i kultur.

Reagując na pojawienie się argumentu o własnym doświadczeniu, warto zadać następujące pytania:

- Czy miałeś/a, a czym efekt wypowiedzi? Wyjaśnij na przykładzie: O, wreszcie masz nowe spodnie! Pani Kasiu, proszę przynieść do gabinecie dwie kawy, Jacyś główniarze podeptali mi twarog.
- Co Cię obraża? Jak nie lubisz być nazywany/a niezależnie od czyjejś intencji?
- Kto może dawać o czyichś uczuciach?
- Dłaczego nasza intencja działania nie może być wyznacznikiem tego, co się stało? Czy jeśli ktoś nie chciał złamać nogi, a ją złamał, to możemy uznać, że noga nie została złamana?
- Skoro nie chcesz obrazić, jak inaczej możesz powiedzieć to, co masz na myśli?

NIESPRAWIEDLIWOŚĆ/NIERÓWNOŚCI SPOŁECZNE JAKO NATURALNY STAN

„Tak już jest”

„To i tak nie się zmieni”

„Zawsze będą ludzie biedni i bogaci”

Wyprawy takie jak zakładanie istnienia na świecie stały się opozycją bogactwa i bieda. Bogaci to ludzie o dużych zasobach materialnych, zazwyczaj przez to wartościowani pozytywnie i udzielający pomocy biednym - ludziom o niskim statusie materialnym, potrzebującym pomocy - opozycją negatywną. Przy tego rodzaju argumentach często pojawiają się stwierdzenia, że działanie na rzecz zmian społecznych nie ma sensu, a aktywność jednostki nic nie zmieni w obliczu wszechobecnego podziału, które będą istnieć zawsze i wszędzie. U podstaw takiego myślenia znajduje się kurczowe trzymanie się społecznego (w tym finansowego) statusu quo oraz przywiązanie do dotychczasowej sytuacji, a jego konsekwencją jest odrzucanie wszelkich nowych pomysłów i rozwiązań mających na celu zmianę sytuacji. Wynikać to może zarówno z niechęci do zmian (niektóre osoby uprzywilejowane), jak i z poczucia bezsilności, którego wpływu na sytuację własną, społeczną i globalną.

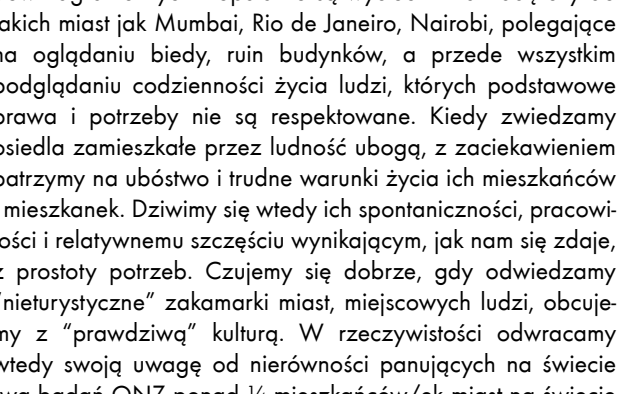

Gdy wyjeżdżamy gdzieś na wakacje, często wydaje nam się, że wiemy już wszystko o danym miejscu, ludziach czy kulturze. Jednak widząc tylko kawałek tego miejsca, najczęściej przeznaczony do zwiedzania przez turystów/ki, nie możemy ocenić, jak wygląda życie ludzi w całym kraju. Kiedy patrzymy na świat z perspektywy turysty/ki, postrzegamy przy wyborze historii na temat danego miejsca i pomijamy jego złożoność i wielość problemów. Na sposób życia ludzi wpływa nie tylko ich narodowość i położenie geograficzne, ale też mnóstwo innych czynników, takich jak wykształcenie, rodzaj wykonywanej pracy, pełnione funkcje społeczne i rodzinne, wielkość zarobków, wpływ kultury itp.

Reagując na pojawienie się argumentu o własnym doświadczeniu, warto zadać następujące pytania:

- Czy poczułbyś/abyś się, gdyby ktoś posługiwał się „jedną historią” na Twój temat?
- Jakie nieprawdziwe informacje oparte na „jednej historii” udało Ci się zweryfikować i przecznać, że nie były one prawdziwe?
- Skąd czerpiemy informacje o uproszczonych historiach? Gdzie najczęściej spotykamy się z takimi generalizacjami?
- Czy doświadczenie jednej osoby jest w stanie pokazać nam pełny/wystarczający obraz realów jakiegoś miejsca?

Wypowiedzi takie jak zakładanie istnienia na świecie stały się opozycją bogactwa i bieda. Bogaci to ludzie o dużych zasobach materialnych, zazwyczaj przez to wartościowani pozytywnie i udzielający pomocy biednym - ludziom o niskim statusie materialnym, potrzebującym pomocy - opozycją negatywną. Przy tego rodzaju argumentach często pojawiają się stwierdzenia, że działanie na rzecz zmian społecznych nie ma sensu, a aktywność jednostki nic nie zmieni w obliczu wszechobecnego podziału, które będą istnieć zawsze i wszędzie. U podstaw takiego myślenia znajduje się kurczowe trzymanie się społecznego (w tym finansowego) statusu quo oraz przywiązanie do dotychczasowej sytuacji, a jego konsekwencją jest odrzucanie wszelkich nowych pomysłów i rozwiązań mających na celu zmianę sytuacji. Wynikać to może zarówno z niechęci do zmian (niektóre osoby uprzywilejowane), jak i z poczucia bezsilności, którego wpływu na sytuację własną, społeczną i globalną.

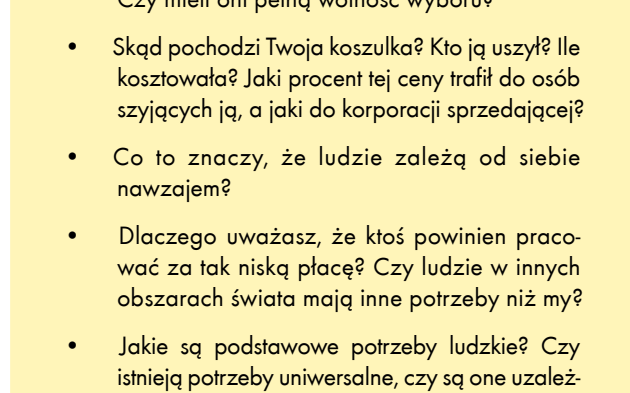

Nierówny i wykluczający podział dóbr **nie jest** zjawiskiem nieuniknionym. Raporty organizacji Oxfam dowodzą, że nierówność na świecie ciągle się pogłębia i jest rezultatem wyborów politycznych i gospodarczych. Jednak, mimo że przepaść między bogatymi a biednymi wciąż się powiększa, można podjąć konkretne działania, żeby ją zmniejszyć.

Potrzebna jest zmiana myślenia o świecie - zwróć to człowiekowi i dobru społecznemu, w przeciwieństwie do nastawienia na rozwój linearny i zysk. Jednym z powodów, dlaczego tkwimy w tym niesprawiedliwym systemie, jest przekonanie, że stan ten jest naturalnym i nieuniknionym.

Dowodem na to, że nawet najgłębsze zmiany społeczno-polityczne wywołane są zmianami w myśleniu, jest historia praw kobiet. Wymyśle o aborcji i wygłoszonym przez nią, że kobiety nie miały prawa do własnego ciała, co było wbrew faktom. Prawa wyborcze zostały wywołane przez kobiety w wieloletniej walce, która trwała do lat 20. Obecnie wyobraźmy sobie, że świat jest inny, że kobiety nie miały prawa do własnego ciała, co było wbrew faktom. Prawa wyborcze zostały wywołane przez kobiety w wieloletniej walce, która trwała do lat 20. Obecnie wyobraźmy sobie, że świat jest inny, że kobiety nie miały prawa do własnego ciała, co było wbrew faktom.

Według niektórych badaczy podział na kraje bogate i biedne, rozwinięte i rozwijające się powoli traci rangę bytu. Według badań obecnie 75% ludności świata żyje w państwach, które określa się jako średnio zamożne.

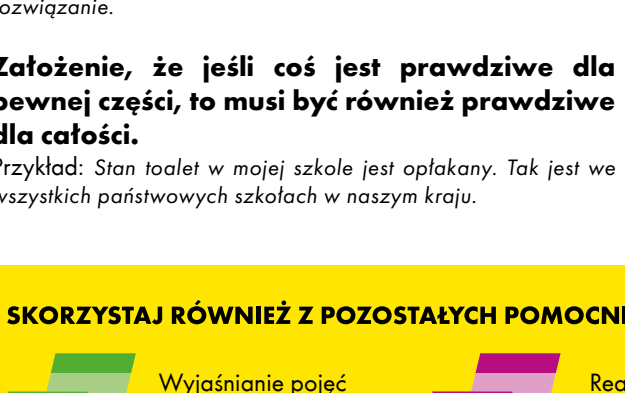
200 lat temu w Europie zdecydowana większość społeczeństwa żyła w skrajnej biedzie. Warto uświadomić sobie, że to, co dzisiaj uczymy się na lekcjach historii i czytając lektury na zajęciach z języka polskiego, to nie jest obraz życia w narracji przeciętnego człowieka. Narracja ta opowiada zazwyczaj historię najbardziej uprzywilejowanej warstwy, która bynajmniej nie stanowiła większości osób zamieszkujących Europę.

Możesz pogłębić ten temat z grupą, wykorzystując na lekcji materiał do dyskusji o filmie **„Niebezpieczeństwo jednej historii”** www.btl.ly/niebezpieczenstwo_jednej_historii

BLA BLA BLA

WSKAŹNIK UBÓSTWA ABSOLUTNEGO OD 1800 DO DZISIAJ

Źródło: Gapminder, na podstawie Bourguignon and Morrisson, World Bank & OurWorldInData

ONI MAJĄ INNE POTRZEBY

„Lepiej niech produkują za \$1 dolara za dzień, niż będą bezrobotni”

„Bez tego nie mieliby na miskę ryżu”

Podstawą tego argumentu jest przekonanie o tym, że mieszkańcy/ki krajów globalnego Południa są ludźmi innej kategorii i mają inne potrzeby niż my, a nawet jeśli ich potrzeby są takie same, nie muszą być zaspokajane w taki sposób jak nasze. Wypowiedź ta zakłada więc, że ludzie są nierówni. Równość polega na tym, że potrzeby wszystkich ludzi są swoiste zaspokajane są w tym samym stopniu i równocześnie, że każda osoba na świecie jest traktowana przez prawo w ten sam sposób. Ludzie na całym świecie mają takie same potrzeby: od tzw. potrzeb podstawowych (fizjologicznych), przez potrzeby bezpieczeństwa i społeczne, do potrzeb szacunku i potrzeby samorealizacji. **Możliwość spełnienia tych potrzeb jest w dużym stopniu uzależniona od dostępnego systemu ich zaspokajania, a w sensie globalnym - od zasobów materialnych. Jednak potrzeby innych ludzi są tak samo ważne jak nasze.**

Zaprzeczanie równości jest wynikające z uprzedzeń dyskryminacji, które przybiera różne formy, m.in. rasizm, seksizm, antysemityzm, romatologia, islamofobia, klasizm, ageizm, abelizm, homofobia. Wszystkie one dzielą ludzi na dwie kategorie: MY (lepszy, cywilizowani, wykształceni, zróżnicowani) vs. INNI (gorsi, prymitywni, prości, jednolici). Kiedy mówimy, że ludzie żyjący w innych realiach geograficznych i ekonomicznych mają mniejsze potrzeby niż MY, zakładamy, że są ich innym rodzajem ludzi, należącym do innej kategorii. Jednak niezależnie od tego, gdzie żyjemy i jakie mamy zasoby, wszyscy jesteśmy indywidualnymi istotami, mamy różne role społeczne i osobowości. Dwie teorii mieszkających w różnych miejscach po przeciwnych stronach globu mają ze sobą więcej wspólnego niż ta sama lekarka i mieszkająca w tym samym kraju osoba o innym zawodzie, innym wykształceniu i innym kolorze skóry.

Przekonanie o „inności” a decyzje konsumpcyjne i podrobie

Nasze codzienne działania silnie wpływają na to, co dzieje się z ludźmi w innych częściach świata. To, co robimy, jakie podejmujemy decyzje i jakich dokonujemy wyborów (co kupię, ile pieniędzy wydać, co zjeść, co wyrzucić, dokąd pojechać, a także to, co mówimy i jak śmiejemy), przekłada się na życie ludzi na całym świecie, bo wszystko jest ze sobą powiązane i tworzy globalną sieć, co dzieje mało widocznie, się.

Zanim Twoja koszulka dotrze do sklepu, musi przemierzyć ogromną część świata (z Azji do Europy) statkiem napędzanym paliwem, a następnie koleją lub samochodem, a następnie, przez co zużywa się tony paliwa. Zanieszczenia z zegli morskiej wpływają na zdrowie ludzi żyjących w wyższych sferach świata. Warunki pracy przy produkcji Twojej koszulki są bardzo ciężkie, a płaca dla osób zatrudnionych - minimalna.

Osoby pracujące w krajach globalnego Południa dostają często o wiele mniejsze wynagrodzenie niż ludzie z globalnej Północy, którzy kupują produkowane przez nich towary. Wykorzystywani jako tania siła robocza pracują w bardzo złych warunkach. Kupując koszulkę z tanią szyciarką, wspieramy nierówność na świecie.

„Mają piękną pogodę, im mniej wystarczy do szczęścia”

Reagując na pojawienie się argumentu o innych potrzebach, warto zadać następujące pytania:

- Czy Ty byś chciał/a tak pracować? Dłaczego nie?
- Jaki wpływ na wybór osób pracujących w złych warunkach miały okoliczności zewnętrzne? Czy mieli oni pełną wolność wyboru?
- Skąd pochodzi Twoja koszulka? Kto ją uszył? Ile kosztowała? Jaki procent tej ceny trafił do osób szyczących ją, a jaki do korporacji sprzedających?
- Co to znaczy, że ludzie zależą od siebie nawzajem?
- Dłaczego uważasz, że ktoś powinien pracować za tak niską płacę? Czy ludzie w innych obszarach świata mają inne potrzeby niż my?
- Jakie są podstawowe potrzeby ludzkie? Czy istnieją potrzeby uniwersalne, czy są one uzależnione od kultury i miejsca, w którym żyjemy?

CZĘSTO POPEŁNIANE BŁĘDY W ARGUMENTACJI

Bez względu na temat, sztuka dyskusji wymaga nie tylko umiejętności językowych, ale także zdolności formułowania argumentów. Warto refleksyjnie podchodzić do sformułowań, które padają w trakcie rozmowy i wystrzegać się m.in. wskazanych poniżej błędów w argumentacji.

Użycie ogólnej, obieguowej opinii na potwierdzenie tezy.

Przykład: Dzieci wczulk lubiąć kółko różowy.

Stwierdzenie, że dany pogląd jest słuszny, ponieważ tak było od lat.

Przykład: Ludzie na wś są biedniejsi od tych w mieście, ponieważ tak było zawsze.

Przekonanie o słuszności tezy na podstawie jednego dowodu.

Przykład: Mojego ciociu to się nie udało, nie może być to więc dobre rozwiązanie.

Założenie, że jeśli coś jest prawdziwe dla pewnej części, to musi być również prawdziwe dla całości.

Przykład: Stan toalet w mojej szkole jest opłakany. Tak jest we wszystkich państwowych szkołach w naszym kraju.

SKORZYSTAJ RÓWNIEŻ Z POZOSTAŁYCH POMOCNIKÓW:

Wyjaśnianie pojęć edukacji globalnej

Reagowanie na dyskryminujące słowa

Modernizacja dyskusji - zasady i wskazówki

Material edukacyjny Polskiej Akcji Humanitarnej, 2019, ISBN 978-83-63069-62-9

Opacowanie merytoryczne: Margaret Amala Ochiu-Nwankwo, Joanna Parkowska

Konsultacje merytoryczne: Łukasz Borucki

Opacowanie graficzne: Monika Wójcikowska

Korekta językowa: Julia Kufel

Pomocnik PAH jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowej